

Handreiking 'Visie op regionale waterkeringen' gereed: Werkgroep pleit voor snelle inventarisatie en normering alle regionale waterkeringen

— Olav Lammers

Nu de rivierdijken in het kader van de Deltawet Grote Rivieren op veilige hoogte zijn gebracht en ook de zeekering, op een enkele 'mindere' plek na, in staat moet zijn ons land tegen overstromingen te beschermen, zou menigeen denken dat zestien miljoen Nederlanders zich verder geen zorgen hoeven te maken. Niets is echter minder waar. De primaire waterkeringen zijn weliswaar in orde, maar daar achter liggen duizenden kilometers regionale waterkeringen, waarover wat betreft de veiligheid die ze bieden, eigenlijk niet zoveel valt te zeggen. En dat terwijl het geïnvesteerd vermogen (infrastructuur, woningbouw, bedrijven etc.) achter deze regionale keringen de laatste decennia enorm is toegenomen, alsook het aantal inwoners. Die trend zal zich voorlopig nog wel voortzetten. Dat wil zeggen dat, mocht zich onverhoopt ergens een dijkval voordoen, de maatschappelijke en financiële schade wel eens heel groot kan zijn. Wilnis is wat dat betreft nog goed afgelopen.

— Reden tot paniek? Nee, dat niet. Doorbraakjes of verzakkingen hebben zich in het verleden wel vaker voorgedaan. Maar het is hard nodig de regionale keringen in ons land nog eens goed onder de loep te nemen en er een normering voor vast te stellen zodat de beheerders weten waar zij aan toe zijn.

— De eerste aanzet daartoe is inmiddels gereed in de vorm van een rapport dat een dezer dagen verschijnt met als titel: 'Visie op regionale waterkeringen'. Het is het

eindproduct van een speciale werkgroep, bestaande uit leden van de Uniewerkgroep waterkeringen en een vertegenwoordiging van het IPO.

— Drs. Carola Maas is voorzitter van deze werkgroep en werkzaam als senior beleidsmedewerker bij het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Zij verklaart desgevraagd dat de werkgroep al bestond vóór de dijkverschuiving bij Wilnis. 'Maar de gebeurtenissen bij Wilnis en Rotterdam hebben natuurlijk wel als katalysator gewerkt. De werkgroep is destijds ingesteld omdat de aandacht voor de regionale keringen op de achtergrond was geraakt door alle energie die in het Deltaplan Grote Rivieren is gestoken. Er bestond grote behoefte bij de waterschappen om de regionale keringen letterlijk en figuurlijk eens op de kaart te zetten, want er waren in de loop der tijd steeds meer problemen ontstaan over welke eisen aan regionale keringen gesteld moeten worden en ook de vergunningverlening en handhaving was niet overal even duidelijk. Dit kwam nog eens extra aan het licht tijdens een 'quickscan' die de STOWA in 2002 onder waterschappen in het hele land had gehouden over regionale keringen. De Unie van Waterschappen besloot dieper op de problematiek in te gaan en gaf de werkgroep opdracht uit te zoeken hoe dit onderwerp op de bestuurlijke kaart te krijgen.'

— Regionale keringen zijn in feite alle niet-primaire keringen. Dat wil zeggen keringen die buitenwater keren (en geen primaire kering zijn), keringen die ander water keren

(boezemkades) en droge keringen. Ook zomerdijken vallen er onder. Over het algemeen zijn de waterschappen de beheerders en provincie toezichthouder. In sommige gevallen is Rijkswaterstaat de beheerder, vooral waar een bovenregionaal belang bestaat (bij compartimentering en als een kering bij een woonwijk ligt).

— Carola Maas: 'Het viel ons meteen al op dat er geen alles omvattende definitie bestond van een regionale kering. In vergelijking met de primaire keringen is over de actuele toestand van regionale keringen ook weinig bekend. Omdat het merendeel van de provincies de regionale keringen nog niet heeft aangewezen, bestaat bij een aantal waterschappen grote onduidelijkheid over de ligging en noodzaak van de regionale keringen. We zijn daarom gestart met een interviewronde door het hele land om te bezien hoe het beleid ten aanzien van deze keringen is. Daaruit bleek dat verschillende definities worden gehanteerd en ook het beleid fors verschilt. Sommige waterschappen hanteerden een status quo ten aanzien van regionale keringen, andere waren zelf al begonnen een of andere normering op te stellen, zoals in Friesland en ook bij ons in Noord-Holland, maar iedereen doet het weer anders. Bovendien bleek dat waterschappen die geen primaire keringen in het pakket hebben, meer met de regionale keringen bezig waren geweest dan de anderen. Anderzijds bleek ook dat bij sommige waterschappen het 'risicobesef' was afgenomen: er werd en wordt veel gedoogd (palen in dijklichaam, bomen, steigers en

soms complete huizen) terwijl in het achterland steeds meer wordt geïnvesteerd.'

— Veel beheerders dringen aan op het tot stand komen van een handvat, mede omdat steeds meer gemeenten met uitbreidingsplannen bezig zijn en de gegevens ook moeten worden meegenomen in de streek- en bestemmingsplannen. Hoe te komen tot een algemene normering voor regionale keringen werd daarom speerpunt voor de werkgroep. Carola: 'Technisch gezien is dat niet zo'n groot probleem omdat daarbij grotendeels kan worden aangesloten bij de systematiek die voor de primaire keringen is gebruikt. Veel gecompliceerder ligt het ten aanzien van de bestuurlijk-juridische keuzes die moeten worden gemaakt. Zodra de provincie de normen vaststelt kan dat grote consequenties hebben voor de omvang en hoogte van de keringen en dus de hoogte van de kosten voor het waterschap die weer in de omslag moeten worden verrekend.'

— Daarom stelt de werkgroep voor eerst zoveel mogelijk gegevens over de regionale keringen te verzamelen. Aan de hand daarvan dient prioritering plaats te vinden, want voor onderzoek en aanpak van een dijklichaam moet al gauw worden uitgegaan van een kostenpost van een half tot een miljoen euro per km. Carola: 'De werkgroep stelt daarom voor de normklasse te relateren aan het type grondgebruik achter de kering. Wij maken een onderscheid in grasland, akkerbouw, hoogwaardige land- en tuinbouw, glastuinbouwgebied en tenslotte

Normklasse relateren aan het type grondgebruik

bebouwd gebied. De normen kunnen worden uitgedrukt in de kans dat het peil van het oppervlaktewater het niveau van het maaiveld overschrijdt (kans op inundatie vanuit oppervlaktewater). Daarbij kunnen voor verschillende bestemmingen van de grond uiteenlopende normen worden gehanteerd, variërend van eens per honderd jaar voor bebouwd gebied tot eens per tien jaar voor weidegebied. Voorts is gekeken naar de afstemming tussen de normen, uniformiteit en regionale differentiatie, ofwel de mogelijkheid om op regionaal niveau normen te hanteren die afwijken van de op landelijk niveau vastgestelde normen.'

— Het is niet zo dat de werkgroep een soort 'Deltaplan regionale keringen' voorstelt. Carola Maas: 'Paniek voert niet de boventoon, maar wij dringen er wel op aan dat de beheerder zo goed en kwaad als het kan en zo snel mogelijk gaat inventariseren. Veel waterschappen zijn daar al mee begonnen en ten aanzien van boezemkaden is enkele jaren geleden al door het IPO een normeringsstelsel opgezet. Noord- en Zuid-Holland en Utrecht zijn dit jaar reeds gestart met een plan van aanpak en in 2006

moet daar alles zijn genormeerd. Overigens dient in het verlengde van de normering ook nog een Leidraad toetsing regionale keringen te worden opgesteld.'

— De Landelijke Coördinatiecommissie Dijkversterking gaat nu verder met de uitwerking van de Visie op regionale keringen. Daarna is het de beurt aan de provincies om de normering vast te stellen en de waterschappen om het werk uit te voeren. Volgens Carola Maas zal dat leiden tot een verregaande vorm van samenwerking die in haar ogen 1 op 1 dient te zijn. Daarnaast moet een en ander ook 'compatible' worden gemaakt om direct aan te sluiten op WB-21 en het Nationaal Bestuursakkoord Water. Tenslotte wordt in de handreiking aanbevolen te onderzoeken of het gewenst is de wetgeving zodanig aan te passen dat ook de regionale waterkeringen die onder beheer van Rijkswaterstaat vallen, onder provinciaal toezicht te brengen. En natuurlijk zal extra aandacht geschonken moeten worden aan de communicatie met de burger.

— COLUMN

Met vergetelheid beloond

— Dat is de titel van een zeer leeswaardig boek van Karel Scholten van Aschat waarin hij een nieuwe kijk geeft op het beleg van 's-Hertogenbosch door Prins Frederik Hendrik in 1629. Met behulp van ingenieur Jan Adriaensz. Leeghwater en Hollandse polderwerkers werden Dommel en Aa afgedamd en het Bossche Broek droog gepompt. Zo kwamen de Staatse troepen dankzij 17e eeuws watermanagement tot onder de vestingwallen van de onneembaar geachte 'Moerasdraak'. Na vijf maanden van beleg en 28000 bommen en kanonskogels viel de stad in protestante handen. Is Frederik Hendrik als 'stedendwinger' nog bij velen bekend, het bonte gezelschap van Schotse, Franse, Duitse en Hollandse vechters met bijbehorende edelen, is inmiddels inderdaad met vergetelheid beloond. Dat zelfde geldt overigens voor de bisschop en alle mannelijke kloosterlingen die te horen kregen dat ze de stad onmiddellijk moesten verlaten. Dat laatste is weer goed gekomen en sinds 1853 staat het wonderbeeld van Maria de Zoete Lieve Vrouw van 's-Hertogenbosch gelukkig weer in de Sint Jan.

— Ik moest denken aan de titel van het boek van Scholten van Aschat als je zo de verschillende reacties hoort over het IBO rapport en de politieke besluitvorming daarover. Sommigen vinden het een gemiste kans om die middeleeuwse waterschappen voorgoed af te schaffen, anderen halen opgelucht adem en concluderen dat alles terecht (bijna) bij het oude blijft. Over die eerste categorie maak ik mij minder zorgen dan over de tweede.

— Zelfgenoegzaam achterover leunen lijkt mij de slechtst mogelijk reactie op de discussie die er de afgelopen anderhalf jaar is geweest. Het is waar, de waterschappen doen het over het algemeen technisch heel goed en ik durf te beweren dat het ook steeds efficiënter gaat. En als het dan een keer fout gaat, dan zetten we er een paar knappe koppen op uit Delft of Wageningen, en daarna doen we het nóg beter. Vervolgens wordt het weer een tijd heel stil in de pers en in de politiek. Het is de ingebakken paradox van het functionele waterbestuur: naarmate we het beter doen weten minder mensen dat je bestaat.

— Het lijkt mij van het grootste belang te zijn dat we als waterschappen heel serieus werk maken van onderlinge samenwerking en samenwerking in de keten en in het watersysteem. Dat moet betere kwaliteit opleveren maar ook voor minder geld – althans voor minder méér – want dat de kosten zullen stijgen leidt geen twijfel. Dat is een ingewikkeld verhaal om te vertellen. Er is de komende jaren enerzijds dus behoefte aan een consequente communicatiestrategie, maar anderzijds zullen we de winst uit samenwerking ook heel precies moeten monitoren en inboeken. Ik pleit nadrukkelijk voor een coördinerende rol van de Unie van Waterschappen daarbij. Alleen op die manier kunnen we bij een volgend beleg het vuur van de criticasters beantwoorden met argumenten in harde euro's winst. De klinkklare winst van het functionele waterbeheer.

— Peter Glas

— Watergraaf van Waterschap De Dommel